

علم عروض

آهنگ سرواد

جلد اول

تالیف احمد اخگر

فهرست کتاب

مقدمه

باب اول : دانستنیهای لازمه

فصل اول - علم عروض

فصل دوم - پایه - مایه - میانہ

فصل سوم - افاعیل

فصل چهارم مشتقات اصلی فعل

فصل پنجم - اصطلاحات مخصوصه عروض و معانی اصطلاحی و لغوی آنها

فصل ششم - جدول منشعبه از اصول و فعل و نام آنها در هر جا

فصل هفتم - ترتیب تقطیع

فصل هشتم - قوشیحات و کلیاتی و مطالعات فربغی

رتال علم عروض دوم

بخش اول : فهرست آوزان

بخش دوم : بحور معموله

فصل اول - بحور مشترکه بین تازی و پارسی

جزء اول - بحر هزج و مشتقات آن

جزء دوم - بحر رجز

جزء سوم - بحر رمل

جزء چهارم - بحر سریع

جزء پنجم - بحر مضارع

جزء ششم - بحر تقارب

جزء هفتم - بحر تدارك

جزء هشتم - بحر مقتضب

جزء نهم - بحر خفيف

جزء دهم - بحر منسرح

جزء یازدهم - بحر مجتث

فصل دوم - بحور مخصوصه پارسی زبانان

جزء اول - بحر قریب

جزء دوم - بحر جدید یا غریب

جزء سوم - بحر مشاکل

فصل سوم - بحور مخصوصه عرب

جزء اول - بحر طویل

جزء دوم - بحر وافر

جزء سوم - بحر کامل

جزء چهارم - بحر مدید

جزء پنجم - بحر بسیط

بخش سوم - بحور تازه

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

فصل اول - بحر کبیر

فصل دوم - بحر عریض

فصل سوم - بحر صریح

فصل چهارم - بحر بدیل

فصل پنجم - بحر اصم

فصل ششم - بحر عمیق

فصل هفتم - بحر صمیم

فصل هشتم - بحر قلب

فصل نهم - بحر صغیر یا اصغر

فصل دهم - بحر سلیم

فصل یازدهم - بحر حمید

بخش چهارم - بحور تازه تر

فصل اول - بحر باعث

فصل دوم - بحر مستر

فصل سوم - بحر اخرس

فصل چهارم - بحر معین

فصل پنجم - بحر مبهم

فصل ششم - بحر قاطع

فصل هفتم - بحر مستعمل

فصل هشتم - بحر مصنوع

فصل نهم - بحر مهمل

فصل دهم - بحر معکوس

فصل یازدهم - بحر مشترك

فصل دوازدهم - بحر معمم

خلاصه و پایان کتاب

فهرست اشعار و گویندگان

مقدمه

چون برای هر که بخواهد بزبان فارسی شعر بسازد گذشته از قریحه که بخش خداداد است لازم است باوزان شعری آگاهی داشته باشد و بتازگی در این فن کتابی که بزبان عسری و درخور فهم عامه و جامع باشد نوشته نشده و چند کتابی هم که سابقاً نوشته شده یا بیایاب و یا کمایاب است و در صورت دسترسی هم کامل و جامع نیست لذا با اطلاعات محدود و بضاعت مزاجه و اقتباس از کتاب المعجم فی معایر اشعار المعجم ، تألیف شمس الدین محمد بن قیس رازی و دره نجفیه تألیف مرحوم نجفقلی میرزاوسایر کتب و رسائل و جزواتی که از گوشه و کنار بر اثر تفحص بسیار بدست آمده و آنچه از اساتید فن شنیده و بنظرم میرسد این مختصر را بنام آهنگ سرواد ، مرتب نموده در دسترس خوانندگان کرامی میکذارم .

تعمنادارم خوانندگان محترم ضمن بررسی اگر مدارکی بدست می‌آورند کمک فرموده چنانچه کمبودی دارد و یا اشتباهی شده باشد تذکر فرمایند تا بهمت ایشان علم عروض که جزو علوم لازمه شعری است و بکلی فراموش شده بصورت تازه و عصری بطور کامل و جامع درآید و از نو احیاء گردد .

باب اول

(دانستنیهای لازمه)

فصل اول - در تعریف علم عروض

علم عروض میزان کلام منظوم است و باین مناسبت آنرا عروض گویند که شعر بر آن عرضه میشود همچنانکه متر و متفرعات آن وسیله تعیین مساحت و کیلو و جریات آن وسیله تعیین اوزان اشیاء است علم عروض نیز وسیله شناختن اوزان اشعار است - اگر بگویند قبل از تدوین علم عروض اشعار ساخته میشده لذا علم عروض مورد احتیاج نیست باید دانست که قبل از متر و کیلو مساحت و وزن بوده ولی این سبقت وجود لازمه اش عدم لزوم متر و کیلو نیست بلکه مؤید لزوم آنهاست - مادامیکه شعر وجود دارد علم عروض برای شناختن صحیح و سقیم آن (در وزن) لازم است بلکه ساختن شعر واجب نیست ولی شناختن شعر ساخته شده لازم میباشد .

فصل دوم - مایه - پایه - میانه

سخن پارسی ۱۴ آهنگ دارد که نه گونه آنرا قدهاء بدین ترتیب یاد کرده اند .

الف - اسباب (مایه ها) که سه نوع است :

۱ - اول سبب خفیف (مایه سبک) مانند از، بر، سر (یک متحرک یک ساکن) .